



# כמים תימים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א



בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

גליון מספר 352

ט"ז תמוז  
תשפ"ה

## פרשת בלק

### דרך חיים

שבאלול" ואז זוכים עם תחילת השנה לראות בגאולתן של ישראל.

נחלקו בזה הקדמונים מהם התאריכים המדויקים בהם היו החגים אמורים לחול. בספר 'לוית חן' נאמר: "אם לא היו חוטאים בעגל היה ראש השנה בי"ז בתמוז ויום הכיפורים בתשעה באב". בעוד בספר 'זרע ברכ' מר' אליה שפירא כותב כי יום הכיפורים נועד להיות בי' באב במקביל לי' בתשרי. זה מה שהנביא זכריה (שמובא גם בדברי הרמב"ם) אומר שהצומות שלנו עתידיים להפוך לחגים. כלומר שעתידים החגים שנקבעו מראש לשוב למקומם כראש השנה ויום הכיפורים.

בספר 'שתי ידות' כתב כי ראש השנה יחול בא' בתמוז, יום הכיפורים בי' באב וחג הסוכות בט"ו באלול. "מאחר שאני רואה הפרעון שפרע בתשרי, מוכרח לומר שאילו לא היו חוטאים באותו ענין היה ראש השנה גם כן... וכיפור... ונמצא שהיה כיפור רחוק מראש השנה מ' יום וסוכות רחוק מכיפור שלושים וחמש יום".

כנגד זה יש לומר כי כ"א הימים שבין י"ז בתמוז לט' באב הינם כנגד כ"א הימים שמראש השנה ועד הושענא רבה. כתב הסבא קדישא המהרש"א כי ימים אלו שנראים לנו כשחורים וקשים לאמיתו של דבר לבנים ומאירים הם. שהרי 'אין נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא', האורה יוצאת דווקא מתוך עומק החושך והצרה. שדווקא בשיא הירידה מתחילה נקודת העלייה, כפי שמבאר רבנו הגר"א על הכתוב "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל".

המשך בעמוד הבא

ראש השנה נועד לחול בחודש תמוז, יום הכיפורים בחודש אב, חג הסוכות באלול, ובתשרי נועד לחול חג שמיני עצרת בלבד, שהוא גמר חותמם של החגים. התאריכים המוכרים של החגים כיום נקבעו לאחר חטא העגל, שהתרחש בשבעה-עשר בתמוז. החטא שינה את מבנה החגים ובעקבותיו קיבץ הקדוש-ברוך-הוא את כל החגים לחודש תשרי.

כלשון המדרש (ילקוט שמעוני פנחס תשפב): "אמר רבי לוי, בכל חודש וחודש ביקש הקב"ה ליתן לישראל מועד. בניסן נתן להם פסח. באייר נתן להם פסח קטן. בסיוון נתן עצרת. בתמוז היה בדעתו ליתן להם מועד גדול, ועשו העגל ובטל תמוז ואב ואלול, ובא תשרי ופרע להם".

בספר "אהבת דוד" למרן החיד"א מבואר, שהאבות שקיימו את כל התורה לפני שניתנה חגגו בפועל את החגים המדוברים במועדיהם המקוריים: "והנה האבות היו עושים ראש השנה בתמוז, וכפור באב - כי כך עושים בשמים. ורק לפי שעשו ישראל העגל בטלו מהם, וכשנתרצה להם הקדוש-ברוך-הוא קבע להם ראש השנה וכפור בתשרי... וכביכול מענוונותו גם בשמים עשה כישראל".

עניין זה מתבאר ביסוד העוונות שליוו אותנו בחודשים אלה. בחודש תמוז נעשה העגל, ובחודש אב נשלחו המרגלים "אתם בכיתם בכיה של חנינם". יוסף נזרק לבור בי"ד בתשרי, ערב חג הסוכות, וממילא נחשב הדבר כנעשה בחודש אלול. זה מה שאנו מזכירים "כי אתה סלחן לישראל (בין אדם למקום - תמוז ואב) ומחלן לשבטי ישורון (בין אדם לחברו - מכירת יוסף



# כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א



בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

## דרך חיים

אנו מתפללים על כ"א הימים הבאים לקראתנו שיהפכו להיות ככ"א הימים שנעקרו ממוקמם - ראש השנה, יום הכיפור וחג הסוכות, בהם הקב"ה נוהג ב"אך טוב לישראל". ונזכה שימים אלו יהפכו לשמחה ולששון. ובכך נזכה לחתום את השנה הכל-כך מורכבת שעברה על עם ישראל באורה, שמחה וגאולה.

**שבת שלום!**



# כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א



בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

## בדרכו של ר' אריה

פרופ' פייגנבוים היה אחד מגדולי המומחים ברפואת עיניים בביה"ח 'הדסה' בירושלים. אחד מתחביביו היה לנגן בכינור בעיתות הפנאי. רעייתו של פרופ' בלונדהיים גילתה כי לפרופ' פייגנבוים יש תחביב נוסף - לצייר דיוקנם של אנשים. מאחר והיא הייתה מקורבת הן עם פרופ' פייגנבוים והן עם ר' אריה היא העלתה רעיון שפרופ' פייגנבוים יצייר את דיוקנו של ר' אריה. משקיבלה את הסכמתו סרה לר' אריה והעלתה בפניו את ההצעה.

"כמה זמן יארך הציור?", שאל אותה ר' אריה במבוכה וביישנות.

"פרופ' פייגנבוים יצטרך להיפגש עמך מספר פעמים, כל פגישה תארך מספר שעות".

השיבה ר' אריה: "איני סבור שמגיע לי כבוד רב כל כך, שרופא כה נכבד ששמו הולך לפניו בכל הארץ יטריח עצמו מספר פעמים ויבוא למשכני הדל. אף איני יכול להרשות לעצמי להסכים לכך שהוא יבזבז את זמנו היקר ויקדיש שעות מרובות כדי לצייר איש פשוט אשר כמוני".

(צדיק יסוד עולם עמוד 99)



# כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א



בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

## הלכה ומנהג

צום י"ז בתמוז יחול ביום ראשון הקרוב. צום זה נתקן מדברי הנביאים על הכניסה לתוככי ירושלים. יש לזכור כי מטרת הצומות לעורר את הלבבות על שאירע לנו, ולעוררנו לתשובה, משום שכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו. על כן ראוי לנצל את כל עתותיו של יום צום זה להתבונן בדברים, לייחל לגאולה שלמה ובניין בית המקדש, לעבוד על מידותינו ולשוב בתשובה שלמה.

ידועים דברי הגמרא כי "אגרא דתעניתא צדקתא" (ברכות ו:), ועל כן מן הראוי להקפיד לתת צדקה במהלך ימי הצומות. כתב מרן המ"ב (תקסו ס"ק יב) כי ראוי לתת צדקה בסכום השווה לסעודות אותן איננו אוכלים ביום התענית. מעוברות ומניקות רבות שואלות כיצד עליהן לנהוג בצום זה. כתב מרן השו"ע (או"ח תקנד ה) כי הן פטורות מלהתענות, ורק תימנענה מלהתענג באכילה ושתייה, אלא יאכלו מאכלים מזינים וישתו שתיה מרווה. אמנם מרן הרמ"א (תקנ א) סייג כי כל זה הוא כאשר "מצטערות הרבה אין להתענות". וכתב מרן המ"ב (סק"ה) כי אם הן חלושות אל להן להחמיר על עצמן, כי בזה מקילות הן בפיקוח נפש. ובספר בשמים ראש (סי' צא) כתב שכל הנשים חלושות ואין להחמיר.

הגדרת האשה כמעוברת הוא מעת שניכר עובריה, אך המ"ב (סק"ג) הקל כבר לאחר ארבעים יום, ובמרגישה שלא בטוב היקל גם קודם לכן (וכ"פ השבט הלוי ח"ז סי' פ). לכן הלכה למעשה מעוברת תאכל ותשתה כבר מן הבוקר כדרכה. באם יודעת היא כי יכולה לצום בקלות ומרגישה היא בטוב - נתיר לה לצום עד חצות היום בלבד. לעניין מניקה, אין הכוונה שמניקה בפועל, אלא גם אשה שראויה להניק בכלל דין זה. לכן אשה שחלילה הפילה אחרי מ' יום של עיבור או אשה שילדה ונתנת לבנה תחליף חלב-אם נחשבת היא בגדר מניקה. משך זמן הגדרתה כמניקה הוא - שנתיים, עשרים וארבעה חודשים מן הלידה או ההפלה, שבמשך זמן זה "איבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עליה" (דעת תקנ א). אשה שממשיכה להניק, אפילו הנקה חלקית לאחר שנתיים, וכתוצאה מן הצום עלול להתמעט חלבה - אין לה להתענות.



# כמים תיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א



בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158



## שׁוֹׁת

עם הרב חיים אידלס

האם מותר לשטוף את הפה בבוקר במי-פה?

שאלה |

רק אדם שמצטער מאוד מחמת הריח ואי הנעימות, אך צריך לעשות זאת באופן שהראש כפוף כך שלא יבלע כבטעות מהמים.

תשובה |

האם מותר לקחת תרופה עם מעט מים?

שאלה |

ניתן לקחת אך יש לערב מעט מלח עם המים כך שיהיו מרים (בה"ט ס' תקסח בשם דבר שמואל).

תשובה |

יש עניין לחנך קטן בן י"ב שנה לצום?

שאלה |

מרב המ"ב (ס' תקנא סק"ה בשם הח"י אדם) פוסק שאין צריך לחנכו את הקטן אפילו לצום שעות. רק שיש להקפיד שיאכל אוכל בריא ומזין ולא מעדנים וממתקים.

תשובה |

אולם הכה"ח (ס' תקנד) מביא בשם ערך השלחן שיש לחנך קטן לשעות. וכתב בשו"ת באר משה (ח"ח ס' צח) שכך יש לנהוג למעשה. לכן יש שמחמירים ומחנכים קטן או קטנה בשנה שלפני בר-המצווה או בת-המצווה, אולם אנו מורים שאין צריך בכלל לצום, ובמיוחד לא הבת.

מה הדין לגבי צום לבעלי ברית- האב והסנדק כשחלה ב"ז בתמוז?

שאלה |

הם מחויבים לצום כרגיל עד הערב, ובערב עושים את הסעודה. שכל הסערה הגדולה האם להתיר לבעלי השמחה לאכול היא רק בצום נדחה לא בצום שחל בזמנו (עי' ס' תקנט באריכות).

תשובה |

אני בחודש השלישי להריוני וסובלת מצירים, במהלך הצום חשתי ברע ולאחר חצות שתיתי, והורו לי שלפי דברי מרן השלחן ערוך עליי לסיים את הצום. האם באמת היה עליי להמשיך את הצום?

שאלה |

במחילה מאותו מורה שהורה לך לצום עד סוף הצום, הוא טעה בדבר משנה ואם זה היה נגמר באסון חלילה הוא היה מחויב בהריגת נפש בישראל. ובכדי שלא תהיינה אי הבנות בדבר נבאר את הדין היטב.

תשובה |

נקדים שכל מה שנאמר הוא דווקא בג' הצומות (י"ז בתמוז, צום גדליה ועשרה בטבת), ולא על ט' באב שהוא צום חמור, וכל שכן שלא בעניין יום כיפור שחיובו בכרת.

המשך בעמוד הבא



# כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א



בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158



שו"ת

עם הרב חיים אידלס

המשך  
תשובה |

מין (או"ח תקנד ה) כותב שמעוברות ומניקות שמצטערות אינן מחויבות לצום. ומין הרמ"א (או"ח תקנ א) הוסיף על דבריו את המילה "הרבה", כלומר דווקא נשים כאלה המצטערות הרבה אינן מחויבות בצום. כתב עליו החוות יאיר במקו"ח שתוספת זו הינה מיותרת. עכ"פ מסיים מין שגם אם לא מצטערות פטורות, אלא שנהגו להחמיר בזה. זאת אומרת שכל החומרא שנשים מעוברות ומניקות יצומו כשהן מרגישות בטוב היא מנהג. והוסיף מין המ"ב (סי' תק"ג סק"ה) שאם הן חלושות אין להן להחמיר בזה. וכך פסק היעב"ץ בסידורו. ובספר בשמים ראש (סי' צא), שהינו ספר קדמון, כתב שבמדינות הללו כל הנשים חלשות ואין להחמיר.

מין המ"ב (שם סק"ג) מוסיף שאמנם רק לאחר מ' יום נחשבת האשה למעוברת לעניין ההלכות הנזכרות, אולם אם היא חלושה גם קודם ל' יום היא נחשבת כמעוברת ודינה שפטורה מלהתענות ו"אין לה להחמיר בה כלל".

לגבי תענית לשעות כותבים האבני"ז (או"ח סי' תקמ) והרב מבריסק (הובאו דבריו במועו"ז סי' שלה) שחולה וכל הפטורים מלצום אין עליהם בכלל דין חיוב של צום שעות, אלא מיד בבוקר יכולים לאכול ולשתות כפי מה שהם נצרכים לחיזוק גופם.

ממילא מכלל הדברים נשכיל ונבין שהשואלת פטורה לגמרי מהצום והייתה צריכה מיד בבוקר לאכול ולשתות ולא להמתין עד חצות, ובפרט שיש לה צירים. ואין שום בסיס לתלות חומרא זאת בדברי מין, אלא להיפך. רק שיש להקפיד שלא לאכול בשר ולשתות יין וכל שאר דברים של פינוק, אלא לאכול ולשתות כפי הצורך.

